

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över Domstolsverkets promemoria "Nya bestämmelser för att avgöra brottmål i den tilltalades utevaro"

Inledning

Halmstads tingsrätt ser flera fördelar med den föreslagna förändringen av bestämmelserna som reglerar när brottmål kan avgöras i den tilltalades utevaro och ställer sig i allt väsentligt positiv till förslaget. Tingsrätt instämmer i utredningens beskrivning av att de nuvarande bestämmelserna är svårtillämpade och rättsosäkra och därmed även i bedömningen att regleringen behöver förenklas och förtydligas.

En reglering som tar sin utgångspunkt i brottets straffskala, och där huvudregeln är att målet kan avgöras i tilltalads utevaro om straffskalan inte överskrider två år, bör kunna förenkla rättens bedömning av om målet kan avgöras i den tilltalades utevaro. En sådan reglering gör det även mer förutsebart för den tilltalade gällande vilka konsekvenser en utevaro kan komma att leda till.

Tingsrätten har vissa synpunkter och anmärkningar på de föreslagna bestämmelserna.

Förhandsprövning av utredningsläget

Tingsrätten har svårt att se att det helt går att komma ifrån att domstolen måste göra en förhandsprövning av utredningsläget. Även utredningen lyfter fram att särskilda skäl mot att avgöra mål i den tilltalades utevaro kan föreligga om det finns behov av att ställa ytterligare frågor till den tilltalade i fråga om skuld. För att bedöma om det kan finnas ett behov av att ställa frågor till den tilltalade bör krävas att en prövning av utredningsläget görs.

Ojämnvikt vid bedömning av förhörspersoners utsagor

Tingsrätten vill lyfta fram att det kan bli en ojämnvikt vid bedömningen av trovärdigheten och tillförlitligheten av förhörspersoner när vittnen hörs inför

rätten och tilltalads uppgifter från polisförhör endast läses upp. Detta gör sig särskilt gällande när åklagaren endast åberopar muntlig bevisning. Möjligtvis skulle en sådan aspekt kunna beaktas inom ramen för bedömningen av om det föreligger särskilda skäl mot att avgöra ett mål i tilltalades utvaro.

Även när en tilltalad, som varit frånvarande vid tingsrättsförhandlingen, överklagar tingsrättsdomen kan en ojämnvikt uppkomma vid förhandlingen i hovrätten. Detta i de fall då tilläggsförhör med tilltalad tillåts och förhör från tingsrättsförhandlingen med övriga förhörspersoner spelas upp.

En absolut gräns om maximum två års fängelse i straffskalan

Tingsrätten anser att en svaghet i den föreslagna förändringen är att den utsluter att mål avgörs i den tilltalades utvaro om hen är åtalad för brott med en straffskala som överstiger två års fängelse, även om det är lämpligt i det enskilda fallet. Vidare innebär en absolut gräns om maximum två års fängelse i straffskalan att mål som rör narkotikabrott av normalgraden inte kan avgöras i den tilltalades utvaro. Tingsrätten anser att narkotikabrott av normalgraden i många fall är ett sådant typ av brott som är lämpligt att avgöra i den tilltalades utvaro.

Det finns en viss trend i lagstiftningen att höja straffskalor och det kan konstateras att en lagstiftning enligt den föreslagna inte tar höjd för en eventuell straffskärpning av de så kallade mängdbrotten. Mot denna bakgrund kan det övervägas om regleringen bör utformas på så sätt att presumptionen att målet kan avgöras i den tilltalades utvaro faller bort om åtal förs för brott där det svåraste straffet som kan följa på något av brotten överstiger fängelse i två år. På så sätt skulle tvåårsgränsen inte vara en absolut gräns.

Allvarlig brottslighet

I utredningen anges att om åtalet rör omfattande och allvarlig brottslighet och den tilltalade riskerar att dömas till en mycket ingripande påföljd, kan det finnas särskilda skäl mot att avgöra målet i dennes utvaro. Vidare anges att vid allvarlig brottslighet krävs ofta att den tilltalade närvarar vid huvudförhandlingen eftersom utredningen i sådana mål som regel är mer komplex och omfattande.

Genom de föreslagna bestämmelserna finns utrymme att avgöra mål med högre straffvärden än i dagsläget. Eftersom det i utredningen anges att om mål rör allvarlig brottslighet kan det utgöra särskilda skäl mot att avgöra mål i den tilltalades utvaro, är det önskvärt att det i författningskommentaren anges hur mycket större utrymme rent straffvärdesmässigt som förändringen syftar till att åstadkomma, dvs. att det närmare anges vad som menas med allvarlig brottslighet.

Förenlighet med Europakonventionen och rätten till en muntlig förhandling

Utredningen bedömer att de föreslagna bestämmelserna är förenliga med Europakonventionen och anger att i domstolens bedömning av om det föreligger särskilda skäl mot att avgöra mål i tilltalads utevaro ingår en bedömning av om utevarovägledningen är förenligt med principen om en rättvis rättegång i Europakonventionens mening. Även här gör sig brottets allvarlighetsgrad gällande och det anges i utredningen att för det allmänna rättsmedvetandet bör en alltför sträng påföljd inte dömas ut i den tilltalades frånvaro. Tingsrätten efterfrågar även i förhållande till Europakonventionen vägledning och exempel på när det kan strida mot konventionen att avgöra mål i den tilltalades utevaro.

Förhållandet till bestämmelserna om så kallad obligatorisk häktning

Den sittande regeringen har aviserat en sänkning av den så kallade obligatoriska häktningen till ett år eller ett år och sex månader. En sådan lagändring bör medföra en ökad närvaro av tilltalade, eftersom de då är häktade. Men även med beaktande av denna konsekvens har de föreslagna ändringarna en positiv effekt på effektiviseringen av brottsbekämpandet.

Risk att förlora möjligheten till överprövning

Det finns fall när mål avgörs i den tilltalades utevaro där även försvararen har svårt att få tag på den tilltalade. För att försvararen ska få överklaga en tingsrättsdom krävs att hen gör det på uppdrag av sin klient. Om fler mål avgörs i den tilltalades utevaro ökar risken för att dömda personer förlorar möjligheten till överprövning.

Pia Johansson
Lagman och domstolschef

Matilda Hallgren
Tingsfiskal

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Pia Johansson efter föredragning av tingsfiskalen Matilda Hallgren. Rådmännen Anna Trulsson, Åsa Nordlander, Elisabeth Karlén, Joakim Hugosson och Sonja Pettersson Wallin samt tingsnotarierna Kristian Svensson och Zhanna Wennerstrand har också deltagit i handläggningen.

Kopia till: ju.da@regeringskansliet.se Er referens Ju2022/01931